

Р. В. Павелків

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ПІДРУЧНИК

Р.В.Павелків

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Допущено Міністерством освіти та науки України

Підручник
для студентів вищих навчальних закладів

Друге видання

УДК 159.9
ББК 88.3
П 12

Рецензенти:

дійсний член АПН України, доктор психологічних наук, професор С.Д.Максименко
доктор психологічних наук, доцент А.Б.Коваленко

Павелків Р.В.

Загальна психологія. Підручник. К., 2004. 506 с.

Підручник є комплексним виданням для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Він містить теоретичний матеріал з основних тем курсу “Загальна психологія”, поданий у формі курсу лекцій, плани практичних занять і задачі, які навчають студентів застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності.

Розраховано на студентів вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться психологією.

Допущено Міністерством освіти та науки України
(рішення колегії Міністерства освіти та науки України
Протокол № 14/18.2-1413/1 від 09.07.2002 р.)

ISBN 5 – 7763 – 1543 – 3

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. Курс лекцій

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

- 1.1. Предмет загальної психології 12
- 1.2. Рефлекторний характер психіки 21
- 1.3. Завдання сучасної психології 24
- 1.4. Сучасна психологія та її місце в системі наук 25
- 1.5. Галузі психології 28

ТЕМА 2. МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЇ

- 2.1. Загальна характеристика методів психологічного дослідження 31
- 2.2. Організаційні методи 33
- 2.3. Метод спостереження 34
- 2.4. Метод експерименту 37
- 2.5. Метод аналізу продуктів діяльності 41
- 2.6. Метод опитування 41
- 2.7. Тестування 45

ТЕМА 3. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПСИХІКИ

- 3.1. Виникнення та розвиток психіки у нижчих тварин 49
- 3.2. Розвиток психіки у хребетних тварин 51
- 3.3. Особливості психічної діяльності вищих тварин 54
- 3.4. Відмінності психіки людини і тварин 56
- 3.5. Походження та розвиток свідомості людини 58
- 3.6. Свідомість та несвідоме 60

ТЕМА 4. МОЗОК І ПСИХІКА

- 4.1. Загальна будова та функції нервової системи 64
- 4.2. Мозок як фізіологічний орган 68
- 4.3. Мозок як орган психіки 74
- 4.4. Співвідношення психічних і фізіологічних процесів та явищ 80

ТЕМА 5. ДІЯЛЬНІСТЬ

5.1. Загальна характеристика діяльності людини	86
5.2. Види діяльності	91
5.3. Будова діяльності людини	98
5.4. Знання, уміння та навички	101

ТЕМА 6. ОСОБИСТІСТЬ

6.1. Поняття особистості в психології	107
6.2. Теорії особистості	110
6.3. Взаємозв'язок біологічного та соціального в особистості	118
6.4. Структура особистості	121
6.5. Мотиваційно-потребнісна сфера особистості	124
6.6. Спрямованість особистості	126
6.7. Самооцінка та рівень домагань особистості	127
6.8. Формування та розвиток особистості в онтогенезі	128

РОЗДІЛ 2. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. УВАГА

1.1. Поняття уваги	133
1.2. Фізіологічні основи уваги	134
1.3. Теорії уваги	137
1.4. Види уваги	141
1.5. Властивості уваги	146
1.6. Розвиток уваги	151

ТЕМА 2. ВІДЧУТТЯ

2.1. Поняття відчуття	154
2.2. Фізіологічні основи відчуттів	155
2.3. Види відчуттів	156
2.4. Загальні властивості відчуттів	161
2.5. Пороги відчуття. Чутливість	163
2.6. Явище адаптації	165
2.7. Взаємодія відчуттів	166
2.8. Явище післядії в аналізаторах	167

ТЕМА 3. СПРИЙМАННЯ

3.1. Поняття сприймання	169
-------------------------------	-----

3.2. Фізіологічні основи сприймання	170
3.3. Властивості сприймання	172
3.4. Класифікація сприймань	177
3.5. Складні форми сприймання	177
3.6. Ілюзії сприймання	184
ТЕМА 4. ПАМ'ЯТЬ	
4.1. Поняття про пам'ять	195
4.2. Теорії пам'яті	196
4.3. Види пам'яті	201
4.4. Характеристики пам'яті	206
4.5. Процеси пам'яті	207
4.5. Індивідуальні особливості пам'яті та її розвиток	220
ТЕМА 5. МИСЛЕННЯ	
5.1. Поняття мислення	223
5.2. Головні характеристики мислення	226
5.3. Передумови виникнення мислення у філо- та онтогенезі	229
5.4. Форми мислення	232
5.5. Мислення як процес розв'язання задач	235
5.6. Види мислення	245
5.7. Індивідуальні особливості мислення	254
5.8. Методи моделювання творчої діяльності та формування творчого мислення	258
ТЕМА 6. МОВЛЕННЯ	
6.1. Загальне поняття про мовлення	265
6.2. Історичний розвиток мовлення та його основні функції	267
6.3. Фізіологічні механізми мовлення	272
6.4. Види мовлення та їх характеристика	276
6.5. Розвиток мовлення у дітей	279
ТЕМА 7. УЯВА	
7.1. Поняття уяви	283
7.2. Фізіологічні механізми уяви	286
7.3. Типи уяви	291
7.4. Види уяви	292

7.5. Психологічні механізми уяви	296
7.6. Розвиток уяви	297

РОЗДІЛ 3. ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. ЕМОЦІЇ ТА ПОЧУТТЯ

1.1. Загальна характеристика	300
1.2. Функції емоцій та почуттів	305
1.3. Вияв емоцій та почуттів	307
1.4. Фізіологічні основи емоцій	308
1.5. Форми переживання почуттів	311
1.6. Характеристика вищих почуттів	316
1.7. Формування емоцій та почуттів	322

ТЕМА 2. ВОЛЯ

2.1. Загальне поняття про волю	325
2.2. Природа волі	327
2.3. Характеристика вольових дій	329
2.4. Структура вольового акту	330
2.5. Вольові якості особистості	332
2.6. Розвиток та виховання вольової активності людини	334

РОЗДІЛ 4. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. ТЕМПЕРАМЕНТ

1.1. Поняття темпераменту	336
1.2. Історія вчень про темперамент	337
1.3. Головні властивості темпераменту	346
1.4. Характеристика типів темпераменту	347
1.5. Проблема мінливості темпераменту	352
1.6. Роль темпераменту в навчальній діяльності	355

ТЕМА 2. ХАРАКТЕР

2.1. Поняття характеру	358
2.2. Вчення про характер	359

2.3. Риси характеру	361
2.4. Характер і темперамент	363
2.5. Акцентуації характеру	364

ТЕМА 3. ЗДІБНОСТІ

3.1. Поняття здібностей	372
3.2. Здібності та задатки. Природа здібностей	374
3.3. Види здібностей	380
3.4. Структура здібностей	383
3.5. Розвиток здібностей та їх рівні	386

ЧАСТИНА 2. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З КУРСУ “ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ	396
ТЕМА 2. МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЇ	398
ТЕМА 3. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПСИХІКИ	400
ТЕМА 4. МОЗОК І ПСИХІКА	402
ТЕМА 5. ДІЯЛЬНІСТЬ	403
ТЕМА 6. ОСОБИСТІТЬ	405

РОЗДІЛ 2. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. УВАГА	409
ТЕМА 2. ВІДЧУТТЯ	412
ТЕМА 3. СПРИЙМАННЯ	416
ТЕМА 4. ПАМ'ЯТЬ	419
ТЕМА 5. МИСЛЕННЯ	423
ТЕМА 6. МОВЛЕННЯ	426
ТЕМА 7. УЯВА	429

РОЗДІЛ 3. ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. ЕМОЦІЇ ТА ПОЧУТТЯ	431
ТЕМА 2. ВОЛЯ	436

РОЗДІЛ 4. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. ТЕМПЕРАМЕНТ	437
ТЕМА 2. ХАРАКТЕР	442
ТЕМА 3. ЗДІБНОСТІ	450

ЧАСТИНА 3. ЗАДАЧІ З КУРСУ “ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ	458
ТЕМА 2. МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЇ	459
ТЕМА 3. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПСИХІКИ	461
ТЕМА 4. МОЗОК І ПСИХІКА	463
ТЕМА 5. ДІЯЛЬНІСТЬ	465
ТЕМА 6. ОСОБИСТІСТЬ	467

РОЗДІЛ 2. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. УВАГА	470
ТЕМА 2. ВІДЧУТТЯ	472
ТЕМА 3. СПРИЙМАННЯ	474
ТЕМА 4. ПАМ'ЯТЬ	477

ТЕМА 5. МИСЛЕННЯ	480
ТЕМА 6. МОВЛЕННЯ	483
ТЕМА 7. УЯВА	484

РОЗДІЛ 3. ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. ЕМОЦІЇ ТА ПОЧУТТЯ	488
ТЕМА 2. ВОЛЯ	490

РОЗДІЛ 4. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. ТЕМПЕРАМЕНТ	496
ТЕМА 2. ХАРАКТЕР	498
ТЕМА 3. ЗДІБНОСТІ	503

ПАВЕЛКІВ

Роман Володимирович,

кандидат психологічних наук,
професор кафедри загальної
психології, директор інституту
психології та педагогіки,
проректор Рівненського
державного гуманітарного
університету. Заслужений
працівник освіти України.

Закінчив Рівненський
державний педагогічний
інститут, аспірантуру науково-
дослідного інституту психології
АПН УРСР.

Більше 20 років працює в
Рівненському державному
педагогічному інституті (нині
Рівненський державний
гуманітарний університет).

Загальний обсяг наукового
доробку становить понад 60
наукових праць, переважна
більшість яких присвячено
проблемі становлення та
розвитку моральної свідомості і
самосвідомості у молодшому
шкільному віці.